

Sport, kropp, rörelse och demokrati

Af Christer Wigerfelt

Förra hösten skrev jag en artikel i Alba, om hur den danske kulturministern Brian Mikelsen planerade att lägga ned det fristående idrottsforskningsinstitutet IFO för att istället skapa en forskningsmiljö, som ska passa den konservativa regeringen. Den oblygt politiska styrning av forskningen, som detta innebär, väckte stor uppmärksamhet i Danmark. Mitt i denna turbulens arbetade Henning Eichberg, en av konflikternas centralfigurer, med en bok som behandlar relationen mellan demokrati, kropp och rörelse.

Den boken är nu klar. Men innan jag skriver mer om den, vill jag förklara, varför jag blev nyfiken på att läsa boken. För ett tiotal år sedan intervjuade jag Henning Eichberg, som då arbetade på idrottsfolk-högskolan i Gerlev utanför Köpenhamn. Under många år hade de, som arbetade där, utvecklat den spännande idrottsteoretiska tidskriften *Centring*. Kanske var det under några år Europas mest spännande idrottsteoretiska texter, som skapades där.

Den svenska idrottsteoretiska debatten imponerade inte på Eichberg, han fann den alldeles för endimensionell. Den svenska specialiseringen inom forskningen bidrar till att skapa murar mellan olika discipliner. Ett sätt att komma förbi det problemet är enligt honom att utgå från begrepp som tid, rum och energi. Det är begrepp, som gör det möjligt att arbeta på tvären över de olika specialdisciplinerna.

Så långt kunde jag bara nicka jakande till hans påståenden. Det, som fick mig att studsa till lite stillsamt i mitt svenska inre, var hans beskrivning av idrottens förhållande till historiens utveckling. Han sa då: »Feodalismens adelssporter var geometriska och rumsliga. Det märkliga i sammanhanget är, att den kroppsliga revolutionen kom före den politiska och industriella revolutionen«.

Detta är mycket uppseendeväckande för mig och många andra, som har någon form av materialistisk syn på historien, som utgår ifrån att ekonomin är den grundläggande kraften för skapandet av kulturella och sociala yttringar i samhället. Men Eichberg stod på sig och gav några talande exempel. I Tyskland ligger den industriella revolutionen runt 1830, men den tyska motsvarigheten till linggymnastiken – turngymnastiken – bryter igenom en generation tidigare. Samma förhållande gäller för England. Där kan den industriella revolutionen dateras till tiden runt 1770. Men redan på 1730-talet hade man börjat introducera stoppuret inom sporten.

De exempel, Henning Eichberg angav, handlar om övergången från feodalismen till industrisamhället, som samtidigt innebär en mekanisering av det manuella arbetet. Är det bara här, som hans tes om idrottens (eller kroppskulturens) förhållande till samhällsutvecklingen blir möjlig? Eich-

berg menar tvärtom, att principen är allmängiltig. Eller för att spetsa till formuleringen: Säg mig hur du idrottar, och jag ska berätta vilket samhälle dina barn kommer att leva i!

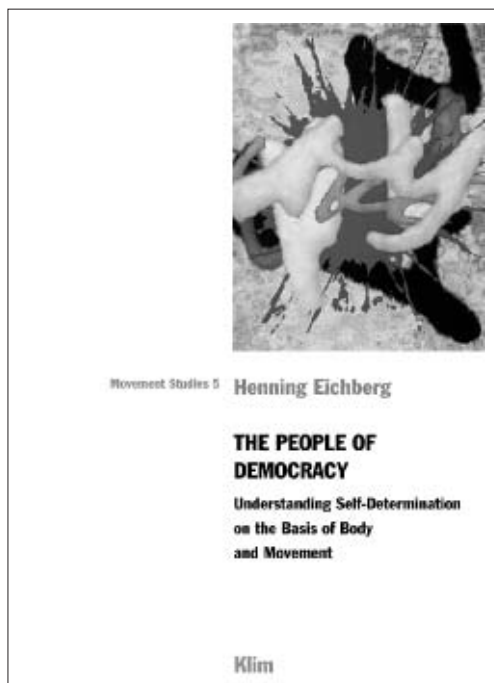
Håll med om att tanken är kittlande. Varför detta hysteriskt nyvaknade intresse för fotboll? De unga spelar inte direkt mer fotboll idag än för några decennier sedan. Se istället på alla som skejtar, tar sig runt på brädor, spelar streetbasket, eller på explosionen av importerade idrottsgrenar. Har det någon koppling till det, vi brukar kalla kunskapssamhället och som förväntas komma efter det nuvarande industrisamhället?

Min förhoppning är att Eichberg i den aktuella boken ska återkomma till frågeställningen om orsak och verkan i förhållandet mellan idrott och samhälle. Under rubriken i titeln, *Understanding Selfdeter-*

mination on the Basis of Body and Movement, ger en vink om, att han kanske kommer att göra det.

Boken påminner till sitt upplägg en del om en lärobok, med tydligt angivna frågor som utgångspunkt. Dessa är dock inga som kan betraktas som frågor givna uppifrån och ned, utan lika svåra för alla. Som den första inledande frågan i det första kapitlet – Demokratin, sporten och livet: Var kommer demokrati in i mitt liv? Eichberg kommer fram till slutsatsen, att demokrati kan förstås utifrån sportens mönster.

Den moderna demokratins genombrott brukar ju beskrivas som resultatet av den franska revolutionen. Eichberg menar, att det inte var någon tillfällighet att den folkliga självorganiseringen utvecklades samtidigt som gymnastiken och sporten. Det finns mer än ett metaforsikt samband mellan denna nya typ av folkliga och revolutionära rörelser å ena sidan och kroppskulturen å den andra. De revolutionära förändringarna i den moderna demokratin pekar bakåt mot det förpolitiska livet och till deras uttryck i kroppskulturen. Men hur? Frågar han själv. Jag nickar instämmande och väntar med spänning på upplösningen.

Omslag fra bogen *The People of Democracy*.

Demokratin har varit en svaghet i vänsterns analyser, inte minst vad gäller relationen mellan individen och massan (den grupp man tillhör). Det gör, att många socialister ofta bara pratat om klassens, gruppens, intressen. Motsättningarna blir då i leninistisk tradition dialektiska – ont mot gott, arbetarklass mot kapitalägare. Eichberg tycker, att tre poler bättre beskriver kraftfälten i samhället; där individens betydelse poängteras. På ett mer allmänt plan kan man tala om självständiga individer som det civila samhället – frivillig självorganisering, som står i ett spänningsförhållande till staten och marknaden.

Sport rör sig på olika sätt i detta spänningsfält. Från början var dess utgångspunkt olika former av självorganisering, dvs den har sitt ursprung i det civila samhället. Med professionalisering och sponsorverksamhet, träder sporten in på marknaden. Av medicinska eller politiska skäl har sporten även hamnat i den statliga intressesfären och mycket av verksamheten är dessutom direkt beroende av statliga och kommunala anslag.

I avsnittet The Body of Democracy inleder Henning Eichberg med frågan om var, man kan finna demokratiska eller odemo-

kratiska former av sport och illustrerar problemställningen med doping och sätter in olika ståndpunktern i ett trialektiskt schema. Om man läser begreppen i samma ordning, får vi följande tankeväckande schema:

Man kan betrakta doping som – en rättighet; ett brott; ett problem.

Argumenten för detta är – individens fria val; försvar för hälsan och lika möjligheter; balans av sociala relationer.

Målgruppen är – den individuella atleten; hela sportsystemet; olika slag av folkrörelser.